

ІДЕОГРАФІЧНІ СЛОВНИКИ ЯК ЗАСІБ ВИВЧЕННЯ ТЕОРЕТИЧНИХ ПРОБЛЕМ ТА ВИРШЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАВДАНЬ

IDEOGRAPHIC DICTIONARIES AS A MEANS OF STUDYING THEORETICAL ISSUES AND SOLVING PRACTICAL TASKS

Середницька А.Я.,

orcid.org/0000-0003-0883-3229

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри української мови

Національного університету «Львівська політехніка»

Ідеографічні словники належать до системних словників, що дають змогу отримувати якісно нові теоретичні результати і розв'язувати практичні лінгвістичні завдання. Стаття ідеографічного словника має ономазіологічну спрямованість від концепту до слів, що виражають його в мові. Ці слова є семантично спорідненими, оскільки їхня семна структура співвідносна зі змістом концепту.

Ідеографічні словники використовують перекладачі для відбору найбільш відповідного слова. Вони зручні для вивчення мови як іноземної, бо групують споріднені слова в словникові статті, лексико-семантичні групи, а також визначають у масиві слів частовживані найважливіші і найзагальніші лексичні одиниці – архілексеми, які треба вивчити передусім. Множину архілексем можна використовувати для укладання словників-мінімумів, коротких тлумачних словників, укладання посібників для вивчення української мови як іноземної. Закономірності, встановлені під час узагальнення 8000 лексико-семантичних варіантів дієслів переміщення до 56 концептів, дають змогу здійснювати автоматичний логіко-семантичний аналіз у системах автоматичного опрацювання текстів.

Крім того, використовуючи матеріали словника, можна проводити теоретичні когнітивні дослідження. Найвагомішим теоретичним досягненням ідеографічного словника є його внесок у когнітологію, зокрема визначення структури фрагмента картини світу української мови. Система з 56 концептів, на основі яких сформовані словникові статті (синоптична схема), а також система диференційних лексико-семантичних ознак, за якими виділено синонімічні ряди та словотвірні значення, відображає мовну картину явища переміщення. У результаті ідеографічний словник дієслів переміщення сучасної української мови відтворює поняттєву класифікацію дієслів переміщення в тому вигляді, у якому вона існує в мовній картині світу. Словник може знадобитися науковцям, які вивчають системні зв'язки лексики, польову організацію лексичного континууму, аналізують проблеми семної структури слова, способи його визначення в тлумачних словниках.

Ключові слова: ідеографічний словник, концепт, архілексема, картина світу, системний словник.

Ideographic dictionaries belong to systematic dictionaries that make it possible to discover new theoretical results and solve practical linguistic tasks. An entry in an ideographic dictionary is onomasiologically oriented from a concept to the words that express it in a language. A concept is represented by a set of semantically related verbs whose seme structure closely aligns with the concept's content. These words are semantically related because their seme structure closely aligns with the content of the concept.

Translators use ideographic dictionaries to select the most appropriate equivalent. They are convenient for learning a foreign language as they group related words into dictionary entries and lexico-semantic groups. Furthermore, they identify the most frequently used, essential, and general lexical units – archilexemes, which should be prioritized in the learning process.

The set of archilexemes can also be used to compile minimum-vocabulary dictionaries, concise explanatory dictionaries, and manuals for studying Ukrainian as a foreign language. The patterns established by generalizing 8,000 lexico-semantic variants of verbs of motion into 56 concepts allow to conduct automatic logico-semantic analysis within automatic text processing systems.

Furthermore, the dictionary materials can be used to conduct theoretical cognitive research. The most significant theoretical achievement of the ideographic dictionary is its contribution to cognitology, specifically in defining the structure of a fragment of the Ukrainian linguistic worldview. The system of 56 concepts, which serves as the basis for the dictionary entries (the synoptic scheme), along with the system of differential lexico-semantic features used to identify synonymic series and derivational meanings, reflects the linguistic picture of the phenomenon of motion. As a result, the ideographic dictionary of verbs of motion in the modern Ukrainian language reproduces the conceptual classification of verbs of motion in the form in which it exists within the linguistic worldview. The dictionary may be of use to scholars who study systemic lexical relations, the structure of lexical fields, and analyze issues of the seme structure of words and methods of their definition in explanatory dictionaries.

Key words: ideographic dictionary, concept, archilexeme, linguistic worldview, systematic dictionary.

Постановка наукової проблеми. В останні десятиліття розвитку мовознавчої думки підходи до укладання словників зазнали фундаменталь-

ного переосмислення. Причиною цього стала, передусім, зміна наукової парадигми. Науковці почали досліджувати мову як систему, аналізу-

ючи відношення між її складовими елементами на різних рівнях. Крім того, сучасна комп'ютерна техніка дає змогу поєднати в одному словнику різні лексикографічні праці: тлумачний словник, словник парадигм, орфографічний словник, словник наголосів, синонімічний, антонімічний, фразеологічний словники, і створити системний «портрет» слова. Переосмисленню лексикографічних досліджень також сприяли здобутки когнітології. Аналізуючи способи людського мислення і пізнання, науковці дійшли висновку, що між словом і його лексичним значенням існує проміжна концептуальна сфера – система концептів як узагальнених уявлень про дійсність, що існує у свідомості кожного носія мови. Одним із найбільш досконалих засобів представлення системності лексики та демонстрації зв'язку мови з процесом пізнання, зокрема, системою концептів, є ідеографічний словник.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Наукові ідеографічні дослідження є надзвичайно давніми, але активізувалися протягом останніх 150 років. Зокрема, 1852 року П.М. Роже уклав ідеографічний словник англійської мови, який витримав багато видань і переробок [1]. Для французької, німецької, іспанської мов ідеографічні словники створили Е. Блан [2], П. Буассьєр [3], Р. Галліг і В. фон Вартбург [4], Ф. Дорнзайф [5], Х. Касарес [6]. В українському мовознавстві теоретичні ідеографічні дослідження проводили Н. П. Дарчук, І.М. Гетман, Н.Ф. Грозан, Є.А. Карпіловська, Н.Ф. Клименко, Ю. Ф. Прадід, О. Сірук, Н.В. Сніжко, Ж.П. Соколовська, С.В. Форманова та інші. Є.А. Карпіловська, Л.П. Кислюк, Н.Ф. Клименко, В.І. Критська, Т.К. Пуздирева, Ю.В. Романюк уклали ідеографічний словник нової лексики [7]. Термінологічні тезауруси уклали І.В. Асмукович, І.Я. Гродський, Н.П. Дарчук і В.М. Сорокін, С.М. Дерба, О.М. Коссака і С.Л. Маньковський, С.О. Сисоєва та І.В. Соколова, О. Сірук, В.В. Тарасова та інші. Однак аспекти можливого використання ідеографічних словників до цього часу залишаються недостатньо вивченими.

Виклад основного матеріалу. Ідеографічний словник відображає зв'язок лексичної системи мови з концептуальною сферою – максимально концентрованими знаннями про дійсність – та подає лексику не в алфавітному, а системному порядку. Реєстровими одиницями ідеографічного словника є концепти, сукупність яких формує синоптичну схему, що відображає основні узагальнені уявлення мовців про навколишній світ. Стаття ідеографічного словника має ономасіоло-

гічну спрямованість від ідеї (концепту) до лексичних одиниць, які є засобами його вияву в мові. На відміну від традиційних тлумачних словників, у яких і означувані слова, і засоби їхнього тлумачення є лексичними одиницями, реєстровою одиницею статті ідеографічного словника є не лексема, а концепт. Концепту в статті відповідає множина семантично споріднених слів, семна структура яких є співвідносною зі змістом концепту.

Ономасіологічний принцип організації ідеографічного словника дає змогу використовувати його статті як зручний матеріал для вирішення низки завдань, поставлених перед практичним і теоретичним мовознавством.

По-перше, автори ідеографічних словників, обґрунтовуючи необхідність їхньої побудови, підкреслюють прагматичний аспект відношення концепт – знак, а саме, можливість використання такого словника для пошуків слова, яке адекватно передає певне поняття. Перехід від звучання до значення, який описують тлумачні словники, психологія називає «впізнанням». Впізнання, розуміння значення артикульованого чи графічно зображеного слова є регулярним, звичним для мовців. Натомість номінація є значно складнішою, і в процесі називання мовці роблять значно більше помилок. Ведучи лінію розповіді, мовець вибирає серед компонентів лексико-семантичного поля слово, семантика якого є найбільш адекватною для вираження певного поняття. Особливо помітно проявляється складність цього процесу в мовленні людей з афазіями, які відчувають труднощі, гублячись між можливими варіантами лексичного представлення понять або не розрізняють їхніх відтінків і плутають назви споріднених понять. З аналогічними проблемами вибору адекватного поняття семантичного відповідника, тільки меншої інтенсивності, стикаються і звичайні мовці. Також ідеографічні словники використовують перекладачі для добору найбільш відповідного до поняття і ситуації слова.

По-друге, ономасіологічна спрямованість ідеографічного словника дає змогу вивчати системну організацію його лексичної частини [8, с. 21], [9]. Як відомо, знакова природа слів дає змогу групувати їх у лексикографічних працях за близькістю звучання або за змістовою близькістю. За першим принципом організовані тлумачні словники, які побудовані на семасіологічній основі і дають спочатку «уявлення про графічний, фонетичний образ слова, а вже потім розкривають і поняття, які ними названі» [8, с. 22]. Спрямованість статті ідеографічного словника є зворотною: від концепту

до групи слів, які його виражають. Оскільки лексичні відповідники концепту є близькими за семною структурою, у статті опиняються споріднені слова, значення яких мають близьку семантику і відрізняються обмеженою кількістю диференційних ознак. Системна організація словникової статті дозволяє аналізувати спільні та відмінні риси значень слів, системні (синонімічні, квазісинонімічні, антонімічні, словотвірні) відношення, якими вони пов'язані.

Ідею необхідності групування слів у лексикографічній праці за близькістю, спорідненістю значень пробували реалізувати впродовж усієї історії розвитку лінгвістичної думки. Попередниками сучасних ідеографічних словників були: Attikai Lexeis (приблизно I століття нашої ери), санскритський словник «Амаракоша» (II – III століття нашої ери), грецький словник Поллукса (II століття нашої ери); згодом розвиток ідеї семолової класифікації лексичного континууму був пов'язаний зі створенням штучних мов міжнародного спілкування, оскільки їхні автори намагалися сформувати перелік основних понять, для яких потрібно створити лексичні відповідники. Пізніше 1852 року був укладений ідеографічний словник П.М. Роже, який витримав багато видань і переробок. Послідовниками П.М. Роже були П. Баусьєр, Ф. Дорнзайф, Р. Галліг і В. фон Вартбург, Е. Блан.

По-третє, ідеографічний словник може бути використаний з навчальною метою, в процесі вивчення лексики іноземної мови. Системний характер статті, до складу якої входять семантично близькі слова, що позначають одне поняття або його різновиди, полегшує процес засвоєння лексики, дає змогу наочно представити її цілісність і системність, продемонструвати наявність семантичних зв'язків між окремими лексичними одиницями. Крім того, ідеографічний словник містить перелік частовживаних лексем з узагальненим значенням, або так званих архілексем. Це абстрактні слова, які є найточнішими лексичними відповідниками концепту. Значення архілексем семантично нейтральне, позбавлене додаткових диференційних ознак, конотацій та емоційного забарвлення. Архілексема виконує роль мовного семантичного центру, бо її семна структура є спільною частиною значень усіх дієслів статті.

Добираючи базові слова, треба враховувати, що в мові існують інтегральні одиниці на різних її рівнях. На семному рівні ними є інтегральні семи [10, с. 85], на лексичному – слова-центри, що мають різний рівень абстрактності: непохідні слова, синоніми-домінанти, архілексеми.

Непохідні слова виконують функцію семантичних центрів у групі похідних, синоніми-домінанти очолюють синонімічні ряди. Проте найзагальнішими словами-центрами є архілексеми – узагальнені, абстрактні слова, які очолюють найбільші групи близьких за значенням, але конкретніших слів. Лексичні одиниці такого типу дослідники Ш. Баллі називає ідентифікаторами [11, с. 17], Е.В. Кузнецова – словами-ідентифікаторами [11, с. 17], Е. Косеріу – архілексемами [12, с. 67]. Архілексеми – це абстрактні, узагальнені за значенням лексичні одиниці, навколо яких групують інші слова, складніші за семною структурою. Наприклад, значення 8066 ЛСВ дієслів переміщення узагальнюють 56 архілексем: *бігти* «прискорено пересуватися на ногах; рухатися, швидко переставляючи ноги», *бігати* «швидко пересуватися на ногах у різних напрямках»; *вертатися* «іти, їхати і т. ін. назад; повертатися»; *випереджати* «рухаючись в одному напрямку з ким, чим-небудь швидше, обганяти, опинятися попереду»; *віддалятися* «переміщатися на певну віддаль від кого-, чого-небудь», *віддаляти* «переміщаючи, відстороняти на певну відстань від кого-, чого-небудь»; *вставати* «підводитися, ставати на ноги», *ставити* «примушувати кого-небудь або допомагати комусь стати на ноги, набути вертикального (стоячого) положення»; *гнати* «змушувати рухатися в певному напрямку», *ганяти* «те саме, що гнати, гонити^{1, 2, 5, 7}, але означає дію, яка відбувається в різний час в різних напрямках»; *гнатися* «переслідувати кого-небудь, що-небудь; бігти за кимось, чимось, наздоганяючи», *ганятися* «те саме, що гнатися і гонитися^{1, 2}, з тією різницею, що означає дію, яка відбувається в різних напрямках або повторюється»; *збиратися* «сходитися, з'їжджатися, злітатися і т. ін. в одне місце», *збирати* «скликати, зганяти, зводити до купи (людей, тварин)», *зупинятися* «переставати рухатися, припиняти свій рух; ставати, спинятися», *зупиняти* «припиняти рух кого-, чого-небудь, примушувати когось або щось стати, спинитися»; *іти* «ступавши ногами, пересуватися, рухатися, змінюючи місце в просторі (про людину або тварин); протилежне бігти», *ходити* «ступавши ногами, переміщатися, змінювати місце в просторі (переважно в різних напрямках) протягом певного часу (про людину, тварин); протилежне стояти», *вести* «спрямовувати рух кого-небудь, допомагати або примушувати йти», *водити* «тримаючи когось за руку, лікоть і т. ін., допомагати йти»; *їхати* «рухатися, переміщатися в певному напрямку водою або суходолом за допомогою яких-небудь засобів пересування», *їздити* «їхати (у 1 значенні) багато

разів або в різних напрямках», *везти* «пересувати, переміщати якимсь транспортом кого-, що-небудь з одного місця на інше», *возити* «переміщати, пересувати, доставляти кого-, що-небудь машиною, возом і т. ін.»; *кидати* «махнувши рукою (руками), примушувати летіти, падати те, що є в руці (в руках)»; *класти* «надавати кому-небудь, чомусь лежачого положення»; *ковзати* «плавно рухатися, посуватися по гладкій, слизькій поверхні»; *коливатися* «ритмічно рухатися з одного боку в інший, назад і вперед або зверху вниз», *коливати* «змушувати коливатися (у 1 значенні)»; *котитися* «обертаючись, пересуватися у певному напрямі», *котити* «пересувати круглий предмет у певному напрямі, обертаючи його»; *крутитися* «робити обертові, колові рухи; обертатися», *крутити* «надавати чомусь обертового руху; обертати»; *летіти* «пересуватися в повітрі за допомогою крил (про птахів, комах та ін.)», *літати* «те саме, що летіти¹, але означає рух, що відбувається в різний час і в різних напрямках»; *лягати* «приймати горизонтальне положення, розпластуватися усім тілом на чому-небудь (про людей і деяких тварин); протилежне вставати», *класти* «надавати кому-небудь, чомусь лежачого положення»; *метушитися* «рухатися безладно, похапливо або заклопотано; робити що-небудь, поратися, порядкувати поспішно»; *мчати* «пересуватися, переміщатися з великою швидкістю», *носитися* «те саме, що нестися¹, але з позначенням повторюваності, тривалості дії, що відбувається в різний час або в різних напрямках», *мчати* «дуже швидко вести, нести, переміщати когось, щось»; *наближатися* «переміщатися на ближчу віддаль до кого-, чого-небудь», *наближати* «присувати, переміщати на ближчу відстань до кого-, чого-небудь»; *наштовхуватися* «рухаючись, натикатися, наскакувати на якусь перешкоду», *наштовхувати* «штовхаючи, змушувати натикатися, наскакувати на що-небудь»; *нести* «узавши кого-, що-небудь у руки або навантаживши на себе, переміщати, доставляти кудись», *носити*; «те саме, що нести^{1,2}, але з позначенням повторюваності, тривалості дії, що відбувається в різний час або в різних напрямках»; *опускатися* «переміщуватися нижче, спускатися донизу», *падати* «переміщатися, валитися, спрямовуватися і т. ін. зверху вниз під дією власної ваги», *опускати* «переміщувати нижче, донизу»; *переміщатися* «змінювати місце свого перебування, пересуватися з одного місця на інше», *переміщати* «змінювати місцезнаходження чого-небудь, переносити з одного місця на інше»; *переправлятися* «переїжджати або переходити через яку-небудь водну перепону, трудно-

прохідне місце», *переправляти* «перевозити або переводити через яку-небудь водну перепону, труднопрохідне місце»; *підніматися* «іти, їхати на гору, іти сходами і т. ін.»; *піднімати* «узавши, переміщати (підводити, підносити і т. ін. знизу вгору)»; *плисти* «пересуватися у воді або по воді в якомусь напрямку за допомогою певних рухів тіла, спеціальних органів або знарядь», *плавати* «пересуватися в різних напрямках, тримаючись на поверхні води або в воді»; *повертати²* «змінювати напрямок свого руху, робити поворот; звертати», *повертати⁴* «змінювати напрямок руху кого-, чого-небудь в інший бік»; *повзти* «повільно пересуваючись, рухатися у певному напрямку», *повзати* «повільно пересуваючись, рухатися у різних напрямках»; *сповільнюватися* «ставати повільнішим, зменшувати свою швидкість», *сповільнювати* «робити повільнішим, зменшувати швидкість чого-небудь»; *подорожувати* «здійснювати подорож (у 1 знач.)»; *прямувати* «переміщатися в певному напрямку»; *розміщатися* «сідати або вставати в певних місцях, займати місце», *розміщати* «розставляти, розсаджувати або розкладати кого-небудь, що-небудь у певних місцях, у певному порядку»; *розходитися* «залишаючи місце збору, перебування, іти в різні боки, місця (про всіх або багатьох)»; *рушати* «починати рух, пересування, переміщення»; *сипатися* «падати (про що-небудь сипке або дрібне)», *сипати* «змушувати падати куди-небудь, поступово випускаючи щось сипке або дрібне»; *сідати* «зігнувши корпус, опуститися сидницями; займати місце на сидінні», *садити* «допомагати кому-небудь або примушувати чи запрошувати когось сісти; саджати»; *слати* «відправляти що-небудь поштою або через посильного для передачі комусь, посилати»; *стрибати* «робити стрибок, стрибки; скакати»; *сунутися* «соваючись, наближатися до кого-небудь, чого-небудь; підсуватися», *соватися* «переміщатися по якійсь поверхні (на сидницях, на руках, усім тілом і т. ін.)», *сунути* «соваючи, переміщувати, ставити що-небудь на інше місце; пересувати», *совати* «переміщувати що-небудь, рухаючи по якійсь поверхні вперед і назад, у різні боки»; *танцювати* «виконувати танець»; *текти* «переміщати свої води в певному напрямі (про річку, струмок і т. ін.); плисти», *литися* «текти струменем», *лити* «змушувати текти, витікати яку-небудь рідину»; *тягти* «нести на собі чи в руках що-небудь важке великого розміру, що звичайно торкається землі», *тягтися* «будучи прикріпленим, прив'язаним і т. ін. до кого-небудь, чого-небудь, переміщатися за ним» тощо [13].

Архілексеми становлять ядро основного лексичного запасу мови. Кожна з архілексем є центральним словом словникової статті, за складом наближеної до лексико-семантичного поля. Архілексеми є прямими лексичними відповідниками реєстрової одиниці статті – концепту. Наявність у структурі статті центральної лексичної одиниці дає змогу висвітлити лексико-семантичні зв'язки між лексичними компонентами статті, провести типологізацію диференційних ознак, за якими відрізняються конкретніші лексичні одиниці від архілексеми та одна від одної.

Оскільки архілексеми є узагальненими лексичними еквівалентами цілих груп близьких за змістом, але конкретніших за значеннями слів, їх треба вивчати передусім і вводити як основний лексичний запас у посібники для вивчення української мови як іноземної. Разюче співвідношення між кількістю дієслів переміщення (8066) і кількістю центральних лексичних одиниць, які узагальнено передають їхнє значення (56) свідчить про доцільність використання множини архілексем як метамови для систем автоматичного опрацювання текстів. Множину архілексем можна використовувати під час формування словників-мінімумів, коротких тлумачних словників, укладання посібників для вивчення української мови як іноземної, у системах семантичного аналізу і синтезу.

По-четверте, використовуючи матеріали словника, можна проводити когнітивні дослідження. Закономірності, встановлені при узагальненні більш ніж 8000 лексико-семантичних варіантів дієслів переміщення до 56 концептів, дають змогу здійснювати автоматичний семантичний

аналіз у системах автоматичного опрацювання текстів. Одним з найвагоміших теоретичних досягнень ідеографічного словника дієслів переміщення є його внесок у когнітологію, зокрема відтворення фрагмента картини світу української мови [14, с. 27]. Система з 56 концептів, на основі яких сформовано статті (синоптична схема), диференційні ознаки, за якими виділено синонімічні ряди, а також словотвірні значення відображають мовну картину явища переміщення. Вибір концептів, поділ дієслів за статтями здійснено за допомогою аналізу визначень дієслів [10]. Адже, як відомо, визначення тлумачних словників відтворюють загальні закономірності існування лексичної системи і зв'язків у ній [12, с. 8].

Висновки. Ідеографічний словник належить до системних словників, інформація у яких організована так, що дає змогу отримувати якісно нові теоретичні результати і розв'язувати практичні лінгвістичні завдання. Він може знадобитися науковцям, які вивчають системні зв'язки лексики, польову організацію лексичного континууму, аналізують проблеми семної структури слова, способи його визначення у тлумачних словниках, досліджують проблеми когнітології української мови (зокрема, створення національно-мовної картини світу) і типологічне порівняння картин світу у різних мовах, досліджують проблеми семантичного аналізу й синтезу; лексикографам-практикам, які укладають синонімічні, антонімічні, морфемні, короткі тлумачні, словотвірні словники, словники-мінімуми; авторам посібників для вивчення української мови як іноземної, перекладачам, що шукають найбільш адекватного відповідника для номінації певного поняття.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Roget P.M. Thesaurus of English words and phrases, classified so as to facilitate the expression of ideas and assist in literary composition. London, 1852.
2. Blanc Elie. Dictionnaire universel de la pensee. Alphabetique, logique, et encyclopedique. Classification naturelle et philosophique des mots, des idees et des choses. Lyon: Vitte, 1899. 1603 p.
3. Boissiere P. Dictionnaire analogique de la langue francaise. Paris: Larousse, 1862. 1439 p.
4. Hallig R., W. von Wartburg. Begriffssystem als Grundlage für der lexikographie. Akademie-Verlag, 1952. 140 p.
5. Dornseiff F. Der deutsche Wortschatz nach Sachgruppen. Berlin, New York, und Leipzig, 1970. 925 p.
6. Casares Julio. Diccionario ideologico de la lengua Espanola. Barselona, 1951. 351 p.
7. Активні ресурси сучасної української номінації: Ідеографічний словник нової лексики. Є.А. Карпіловська та ін. Київ : ТОВ «КММ», 2013. 416 с.
8. Український семантичний словник: Проспект. Київ : Наукова думка, 1990. 264 с.
9. Клименко Н.Ф., Пещак М.М., Савченко І.Ф. Формалізовані основи семантичної класифікації лексики. Київ : Наукова думка, 1982. 250 с.
10. Шульжук Н. В. Місце лексичної семантики в процесі формування лексико-семантичної компетенції майбутнього словесника. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Філологічна». Острог : Видво НаУОА. 2017. Вип. 68. С. 84–87.
11. Купіна І. О. Фразеологічна вербалізація семантичного поля «Граничність» в українській мові: дис. канд. філол. наук. 10.02.01. Харків, 2017. 199 с.

12. Лінгвістично-інформаційні студії: Праці Українського мовно-інформаційного фонду НАН України: у 5 т. Т. 3: Тлумачна лексикографія. Кн. 2: Системна семантика тлумачних словників / В. А. Широков та ін. Київ: Український мовно-інформаційний фонд НАН України, 2018. 250 с.

13. Словник української мови. В 11 т. Київ: Наукова думка, 1970 – 1980.

14. Форманова С. В. Ідеографічні словники як крок до становлення поняття «картина світу». *Записки з українського мовознавства*. 2020. Вип. 27. С. 20-32.

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

Дата першого надходження статті до видання: 30.04.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 22.05.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 29.05.2026